

Vilijam i Lin Montgomeri

NEDIPLOMATSKI ŽIVOTI

Preveli sa engleskog

Ivan Radanović

Nikolina Vujačić

Beograd, 2025

*Ova knjiga je posvećena našoj deci i unucima.
Nadamo se da će im pomoći da bolje shvate naše,
ali i svoje živote.*

Sadržaj

Predgovor	9
Uvod	13
1. Beograd, 1975–1978.	39
2. Moskva, 1979–1981.	59
3. Stejt department, 1981–1984.	81
4. Dar es Salam, 1984–1986.	95
5. Ratni koledž i učenje jezika, 1986–1988.	127
6. Sofija, Bugarska, 1988–1991.	141
7. Rad sa zamenikom državnog sekretara, 1991–1993.	183
8. Sofija, Bugarska, 1993–1996.	201
9. Specijalni savetnik državnog sekretara za sprovođenje mira u Bosni, 1996–1997.	237
10. Hrvatska, 1998–2000.	263
11. Budimpešta, 2000–2001.	339

12. Savezna Republika Jugoslavija,	
2000–2004.	357
Zaključak	439

Predgovor

Kako je Zapad pomogao u rušenju Miloševića? Da li je Dejtonski sporazum uspeh, ili mu je potrebna ozbiljna revizija? Kako se bilo pristupilo problemu Kosova i zbog čega je on, poput Bosne, ostao nerešen, tako da predstavlja pretnju miru i stabilnosti u regionu. Da li su Haški tribunal i njegov glavni tužilac zaista doprineli pozitivnoj demokratskoj promeni? Na sva ova pitanja pokušao sam da odgovorim knjigom *Nediplomatski životi*. U njoj je pokazano da je politička diplomatija daleko od uobičajene predstave u javnosti koja prikazuje svečane večere u kravatama. Ona podrazumeva neprestanu borbu da se razumeju različite kulture, kako bi se sa njima saradivalo na najbolji mogući način.

Od Titove Jugoslavije, preko turbulentnih vremena i političkih promena u Bugarskoj i Hrvatskoj, ratova na Balkanu devedesetih godina dvadesetog veka, do pada Miloševića i ubistva premijera Đinđića – ovo su zapažanja diplomatskog para koji nije bio samo svedok istorije, već je na neke više ili manje važne načine doprineo njenom oblikovanju. Ambasador Vilijam Montgomeri (William Montgomery) i njegova supruga dr Lin Džermejn Montgomeri (Lynn Germaine Montgomery) podelili su svoja jedinstvena (a ponekad vrlo različita) gledišta na ovaj

period istorije Balkana. U knjizi su opisane njihove kontroverzne radnje, ali i sukobi sa stranim liderima, kao i sa Vašingtonom.

Sve ovo čine na osnovu svoje gotovo pedesetogodišnje veze sa Balkanom, gde su živeli, radili i predstavljali Sjedinjene Američke Države. Bio je to dinamičan i često nasilan deo njegove istorije. Dok zasluge, ali i odgovornost za događaje na Balkanu snose njegovi narodi i vođe, nema sumnje da je bilo i uticaja stranih zemalja, prevashodno SAD. *Nediplomatski životi* premošćavaju jaz između naroda Balkana i stranaca koji su došli i otišli bez istinskog razumevanja ovog podneblja.

Oni koji su vodili i oblikovali ovaj region prikazani su u celosti, dok su pružali otpor, podržavali, ignorisali i povremeno radili rame uz rame sa SAD i njihovim evropskim saveznicima. Dok su SAD sa Titom sarađivale i podržavale ga uprkos njegovom autokratskom stilu, jedan američki ambasador je efektivno proteran iz zemlje jer je Tita javno kritikovao. Pola zvaničnog Vašingtona je u potpunosti podržavalo HDZ-ovu vladu predsednika Tuđmana u Hrvatskoj, a druga polovina se trudila da je sruši. Milo Đukanović, koji je dobro čitao vetrove političkih promena i koji je Crnu Goru učinio nezavisnom državom, prešao je put od strastvenog pristalice Miloševića i njegovog rata protiv Hrvatske do njegovog protivnika, najpre kao saradnik Amerike, pa Rusije, a onda NATO-a. Milošević je najpre 1977. godine viđen kao moćni bankar i političar – prijateljski nastrojen prema SAD – da bi postao glavna meta za odstrel. Bugarski premijer Andrej Lukanov prešao je put od člana Politbiroa u komunističkoj Bugarskoj Todora Živkova, preko zagovornika promena do kasnijeg ubistva. Srbija pokušava da shvati atentat na premijera Đinđića,

vanredno stanje i posledice povezanosti sa zemunskim klanom i njihovim rivalima iz Surčina.

Konačno, autori se ne smatraju ekspertima za ovaj region – ali činjenica da i dalje žive na Balkanu govori puno o njihovim osećanjima prema ovom podneblju i njegovim ljudima.

Uvod

Ova knjiga je prikaz moje karijere u spoljnopoličkoj službi od početka do kraja, u rasponu od preko 30 godina. Počeo sam da je pišem zbog svoje dece, koja su odrasla u ovom okruženju, i koja su tokom većeg dela tog perioda bila isuviše mlada da u potpunosti razumeju zašto se toliko selimo, iz kog razloga moraju da napuste prijatelje, domove i škole, da lete u novu državu i počinju sve iz početka. Knjiga je priča o ličnom razvoju, izazovima, uspesima i neuspesima. Ljudi na televiziji vide uglađenog diplomatu. Ovaj prikaz precizno pokazuje kako se do toga stiže uz mnogo mukotrpnog rada, požrtvovanja, ambicije i sreće. Prepustiću našoj deci da procene da li je sve to vredelo, zato što nisu imali drugog izbora osim da prihvate mnoge pozitivne i negativne strane koje takav život uključuje.

Na početku većine karijera, supružnik igra malu ili ne igra nikakvu ulogu u nečijem profesionalnom životu. U spoljnopoličkoj službi to nije slučaj. Od samog početka, u bilo kojoj zemlji, da bi dobro obavljao svoj posao, treba da se susrećeš sa širokom lepezom običnih ljudi, koji nisu nosioci funkcije, kako bi stekao osnovno, ponavljam, samo osnovno shvatanje o tome kako oni razmišljaju i kako njihova osobena kultura utiče na njihove odluke i dela. To se ne dešava na diplomatskim prijemima. Dešava se u

razgovoru sa taksistima i prodavcima, tokom igranja tenisa sa lokalnim stanovništvom, slušanja lokalnih službenika, čitanja lokalnih novina i, jednostavno, u šetnjama i vožnjama gradom i zemljom. Iako ovo zvuči kao običaj bilo kog spoljnopolitičkog službenika, obeshrabrujuće je to što mnogi službenici ove stvari nikada ne rade, bilo to zbog manjka interesovanja, zbog lenjosti ili ličnih karakteristika.

Sa druge strane, moja supruga Lin bila je ključni deo ovog napora, stalno me podstičući da prisustvujem sastancima, ručkovima, večerama, i da stvaram prijateljstva sa ljudima u svakoj državi, koja traju i do dana današnjeg. Štaviše, kako se čovek uspinje uz lestvicu funkcija u spoljnopolitičkoj službi i suočava sa izazovima i odgovornostima koje donosi vodeći položaj u ambasadi, jedno od ključnih pitanja jeste to kakvu će, ili da li će uopšte, ulogu odigrati bračni drug. Nekada je ta uloga, iskreno, vrlo mala. Nekada je čak i smetnja. Međutim, ja sam bio te sreće da imam suprugu koja me je dopunjavala na mnogo načina, koja je nalazila mnogo načina da dopuni moj rad kao i rad američke vlade, i koja je imala karaktera da stoji uz mene u trenucima pretnji smrću, medijskih napada i kontroverzi. Zbog toga, dok počinjem da pišem poglavlje o svom boravku u Dar es Salamu, gde sam upoznao Lin, ona će pisati o sopstvenom pogledu na naša zajednička iskustva od tog trenutka pa nadalje. Pomiren sam sa činjenicom da će njeni prikazi događaja biti daleko čitljiviji od mojih, ali tako je oduvek bilo...

Odrastao sam u Bredfordu u Pensilvaniji, gradiću od 9.000 ljudi, koji je poznat po tome što je bio i ostao dom upaljača zipo. Moje srednjoškolske godine mogle bi da se opišu kao degustiranje života na različite načine. Voleo sam sport, naročito tenis i košarku. Moji najbolji prijatelji

su uglavnom bili sportisti. Istovremeno sam bio i član šahovskog kluba i urednik sportskog odeljka učeničkog lista i godišnjaka. Osećao sam se kao da sam deo dvaju veoma različitih svetova. Za pojmove našeg malog grada, školski sistem je zapravo bio odličan, i do dana današnjeg se sećam nekih nastavnika koji su probudili u meni interesovanje i naterali me da razmišljam. Izazov će se pojaviti kasnije, kada budem morao da se opredelim za smer koji ću studirati na fakultetu. Pritom sam bio i nezreo, što je dovodilo do svojevrstnih problema!

Nisam napuštao Sjedinjene Države dok me Vojska Sjedinjenih Američkih Država nije poslala u Vijetnam kada su mi bile 23 godine. Iako sam bio dovoljno pаметan da dobijem nacionalno priznanje za uspeh u srednjoj školi, bio sam dovoljno nezreo i sklon riziku da završim četvorogodišnji smer na Univerzitetu Baknel sa najnižim prosekom (2.01, a najviši mogući je 4.00) u čitavoj generaciji od 650 ljudi. Moje glavne aktivnosti na fakultetu bile su tenis i (uspešno) bežanje od policije motociklom, uglavnom nakon žurke u organizaciji bratstva. Jedna od najluđih večeri kojih se sećam jeste ona kada mi se, u toku bega od policije, slomio lanac na motociklu. Pregurao sam motocikl preko travnatog brda, sakrio ga na obližnjem groblju i zaputio se peške ka lokalnom baru. Tri sata kasnije, prijatelj me je odbacio kolima do mesta na kom sam ostavio motocikl. Odjednom su zableskala crvena svetla i začule se sirene. Bilo je očigledno da je policija pronašla motocikl i strpljivo ostala da sačeka počinioca (mene) da se vrati. Demonstrirajući izrazitu hladnokrvnost pod pritiskom, smireno sam počeo da uriniram po travi. Kada me je policija ispitala, rekao sam da prosto nisam mogao više da izdržim. Zapravo su otišli. Sledećeg jutra, otišao

sam u mesnu policijsku stanicu i prijavio da mi je motocikl ukraden na žurci bratstva. Tražili su od mene da uradim poligrafski test (detektor laži), na šta sam ja rekao: „Važi”, vrlo dobro znajući da godine 1964, u gradiću u kojem živi dve i po hiljade ljudi poligraf ne postoji. Odvezli su me do garaže u kojoj se nalazio moj motocikl i posmatrali kako izgledam veoma, veoma začuđeno time što motocikl neće da se upali. Sišao sam sa motocikla, dobro ga osmotrio i rekao: „Fali mu lanac.” Policija je jednostavno otišla i odustala od slučaja. Nijednom se nisam poslužio ovakvom taktikom u diplomatskoj karijeri, ali tom prilikom ona se pokazala kao vrlo uspešna!

Različiti predmeti poput statistike, istorije umetnosti, političke geografije i uvoda u psihologiju zapali su mi za oko i probudili interesovanje, ali uopšte nisam znao čime želim da se profesionalno bavim, te sam jednostavno kopnio. Sećam se kako sam očajan bio kada sam, jedne snežne noći, šetao pored spavaonica punih studenata zaronjenih u knjigu, pitajući se zašto mi nedostaju njihova motivacija i usredsređenost. Nisam imao predstavu kako će moja budućnost izgledati niti kako želim da ona izgleda.

Kako sam, dakle, za ime sveta, završio u spoljnopolitičkoj službi?

Zapravo, za to postoje dva razloga. Prvi je taj što su moji roditelji bili divni i što su meni i mojim dvema sestrama pružili dom pun ljubavi kao temelj za naše živote. Nas troje smo bili prvi u široj porodici koji su završili fakultet. I mama i tata su imali izuzetno teško detinjstvo. Moja majka je odrasla u basenima uglja u Zapadnoj Virdžiniji i postala je siročica kada joj je bilo šesnaest godina, posle čega je morala sama da podiže dvojicu mlađe braće. Otac mog oca je umro kada su mom ocu bile dve godine i očuh

ga je poslao u sirotište, gde je proveo celo svoje školovanje. Bilo mu je dozvoljeno da dođe kući samo za praznike. Moji roditelji su bili radnička sirotinja, toliko posvećeni radu da se stvarno nismo osećali siromašno. Takođe su nam usadili neverovatno snažnu radnu etiku, koja je ostala u nama do dana današnjeg. To je značilo da sam, kada je bilo vreme da krenem na fakultet, već radio kao prodavac hulahopki, glumio božićnog patuljka, radio u svim putujućim cirkusima i pozorištima koji bi svratili u grad, čistio sneg zimi i kosio travnjake leti, dostavljao namirnice i radio privremeno u prodavnici muške odeće. Na letnjim raspustima za vreme fakulteta, iznajmljivao sam kamion za sladoled, i vozio se gradom prodajući podrazumevane proizvode – sladolede u kornetu, kupove i milkšejkove.

Drugi razlog bio je vojska. Ovo uključuje moje vreme provedeno u Vijetnamu, ali me je čitavo iskustvo u vojsci promenilo, pomoglo mi da sazrim i iskusim različite događaje koji presudno određuju život čoveka. Mobilisan sam odmah po završetku fakulteta, ali sam odlučio da ću se, pre nego što se odazovem, prijaviti za dodatnu godinu kako bih mogao da se specijalizujem za vođenje vojne evidencije. Izabrao sam specijalnu obaveštajnu službu, što je u suštini ista obuka iz vojno-obaveštajne delatnosti koju je CIA organizovala za nove terenske agente.

Na početku svog boravka u vojsci bio sam preplašen, dok su na mene vikali vojni instruktori, terajući me da ustajem u pet ujutro u Fort Diksu u Nju Džerziju kako bismo hodali pet milja po snegu i hladnoći i gužvali se u jamama i učili da gađamo iz puške usred zime. Brzo sam naučio da nikada ne smem da zakasnim na postrojavanje ili bi KP (kuhinjska policija) postala moja sudbina. Bio sam u gomili mladića iz različitih sfera života koji su tokom

šest ili osam nedelja prerasli iz bauljavih, neorganizovanih civila u ljude obučene da odmah odgovaraju na naređenja i bezbroj puta uvežbavani da marširaju u stroju. Drugim rečima, u ljude obučene da postanu vojnici. Premda nikada nisam sasvim ovladao marširanjem, upio sam sve ostalo.

Tokom obaveštajne obuke proveo sam fantastičnu godinu u Fort Holaberdu u Baltimoru, gde smo naučili veštinu špijunaže. Kulminaciju je predstavljala vežba koja je trajala nedelju dana, počevši od prevoza podmornicom, odakle sam izbačen na gumeni čamac usred noći, veslanja do obale, zakopavanja čamca i nalaženja načina da dođem od Nju Englanda do Filadelfije, kako bih uradio niz zadataka pod lažnim imenom i koristeći lažna dokumenta. Završio sam obuku kao najbolji u generaciji i pouke koje sam izvukao pokazale su se kao veoma vredne tokom čitave moje diplomatske karijere. Nikada nisam bio diplomatski špijun, ali sam osećao povezanost sa onima koji jesu.

Imao sam pomešana osećanja povodom Vijetnama. Ne-ko ko nije odrastao u Sjedinjenim Državama u to vreme, to ne može u potpunosti da pojmi, ali Vijetnam je bio suštinski problem šezdesetih godina dvadesetog veka. Strasti su bile uzburkane; protesti, bombardovanja, tuče i proterivanje govornika sa fakulteta događali su se svakodnevno. Prvi put u našoj istoriji došlo je do toga da su svi koji su nosili uniformu, bez obzira na to da li su mobilisani (što je većinski bio slučaj) ili su planirali da provedu čitavu karijeru u vojsci, pljuvani, satanizovani i redovno nazivani „ubicama beba”. Povratak kući posle rata trebalo je da predstavlja veliko olakšanje, ali je postao još jedan vid muke.

Možda zvuči neobično, ali poštujem one koji su iz duboko usađenih uverenja otišli u Kanadu ili negde drugde, ili u zatvor, umesto da budu mobilisani da učestvuju u

ratu u koji nisu verovali. U krajnjem slučaju, oni su svesno napuštali svoje živote bez izvesnosti povratka u zemlju, a kamoli povratka životima koje su ostavili. Za ovo je bila potrebna hrabrost i posvećenost. Prave kukavice, koje prezirem danas isto onoliko koliko sam i tada, jesu ljudi poput Klintona, Trampa i Buša mlađeg, koji su našli veze kako bi izbegli odlazak u Vijetnam i prepustili taj nelagodan zadatak drugima. Mislim da oni uopšte ne osećaju nikakav stid zbog svog kukavičluka, zato što su smatrali da imaju pravo da se ponašaju na taj način. A sve se svodilo na to da je neko drugi morao da ide umesto njih. Kada je reč o meni, bio sam radoznao u pogledu Vijetnama i hteo sam da sopstvenim očima vidim šta se tamo dešava. Naravno, nisam ni imao pravi izbor. Od trideset ljudi u mom odeljenju za obaveštajnu obuku, dvadeset osmorica su poslali u Vijetnam, uključujući i mene. Jedan je otišao u Italiju a još jedan u Japan. Koliko znam, jedini od nas tridesetorice koji je poginuo na zadatku bio je moj prijatelj koji je otišao u Italiju. Poginuo je tako što je udario glavom o stenu kada mu se prevrnuo kajak.

Po dolasku u Vijetnam raspoređen sam u obaveštajnu jedinicu sa štabom u Sajgonu. Moj posao je bio da budem kurir koji nosi poverljive materijale iz jedne od naših jedinica u okolini Sajgona do ostalih. Počeo sam sa ovim poslom u ponedeljak, a u petak smo imali „inspekciju”. Svako je morao da na žarkom suncu stoji pored svog džipa sa podignutom haubom i čeka na inspekciju. Dok sam stajao tamo, zavetovao sam se samom sebi da neću više nikada to da radim. Kako sam mogao da kažem svojoj budućoj deci, kada me pitaju šta sam radio u Vijetnamu: „Bio sam kurir u Sajgonu”? Nakon postrojavanja otišao sam do administrativne kancelarije. Na oglasnoj tabli je

stajalo obaveštenje da Specijalne jedinice traže obaveštajce. Na licu mesta sam se prijavio i već sutradan se zatekao kako koračam kroz pesak u Nja Trangu, na putu do štaba Specijalnih jedinica. Dok sam nosio putnu torbu kroz taj pesak, nasmešio sam se samom sebi i zabrinuto se zapitao u šta se to upuštam. Kao što sam već rekao, bio sam sklon rizikovanju. Šta ako ovo bude ogromna greška nastala iz hira? Moji roditelji su svakako mislili da jeste, pošto su bili zabrinuti već i zbog samog mog odlaska u Vijetnam i bilo im je potpuno neshvatljivo zašto sam se odlučio na ovakav korak.

Iz Nja Tranga su me najpre poslali na obližnje ostrvo Hon Tre. Tamo smo dan za danom marširali uz strmu planinu pod punom opremom i žarkim suncem, čežljivo gledajući u prelepo more pod nama (u koje nijednom nećemo ući). Uvežbavali smo noćne manevre, izvođenje i probijanje zasede, kao i mnoge druge vojne radnje. Posle te obuke otišao sam u padobransku školu u zalivu Kam Ran u Vijetnamu. Iako sam se tokom studija bavio skakanjem s padobranom iz aviona, vojno skakanje bilo je drugačije i opasnije. U vojnom skakanju cilj je bio da padobranici slete veoma blizu jedni drugih i da provedu što manje vremena u vazduhu, izloženi neprijateljskoj vatri. Zato su svi skakali mnogo niže od civilnih padobranaca kako bi vreme provedeno u vazduhu sveli na minimum. Zapravo padobranici bi istrčavali iz aviona kako bi sleteli što bliže jedni drugima. Ta kombinacija je bila opasna, zato što su vojni padobranici imali mnogo manje mogućnosti za manevrisanje od sportskih i bili su manji. Brže si padao sa otvorenim padobranom i postojala je stvarna opasnost od sudaranja sa drugim skakačem. Štaviše, manjak mogućnosti za manevrisanje učinio je sletanje problematičnim. Bilo

kako bilo, padobranska škola je bila izuzetno izazovno fizičko iskustvo, a završetak kursa je trenutak kada sam, možda, bio najponosniji u životu.

Raspoređen sam u tajnu jedinicu u Specijalnim jedinicama pod nazivom B-57. Bila je to jedina američka obavještajna jedinica koja „nije postojala” i koja nije delila svoja otkrića sa našim južnovijetnamskim „saveznicima”. Za bilo koga ko želi da pročita više o mojoj jedinici, uputio bih vas na knjigu *A Murder in Wartime*, koju je napisao Džef Stajn 1992. godine.

Najmanja redovna jedinica u specijalcima bio je tim A, sastavljen od Amerikanca koji su bili specijalisti za oružje, zdravstvenu zaštitu i tako dalje. Specijalne jedinice bile su raspoređene u mnogim bazama tačno uz granicu sa Kambodžom i Laosom kako bi posmatrale kretanje na Ho

Kamp Specijalne jedinice „Duk Ko”, Vijetnam 1968.

Ši Minovom putu, koji se protezao od Severnog Vijetnama, dotičući granicu Južnog Vijetnama, sa raznim izlazima u delove juga. Takođe smo obučili i opremili lokalne Montenjarde da se bore uz nas, umesto protiv nas. Meni je dat lažni identitet i poslat sam u tim A zapadno od Pleikua na autoputu 19 (prašnjavom putu od blata, punom rupa, neretko prošaranom i zasedama koje su se dešavale i duboko u Kambodži). Naša baza se nalazila na neka tri kilometra od granice, koja je naravno bila zatvorena. Opasnost je stoga bila veoma blizu.

Naša baza se zvala Duk Ko. Spavali smo pod zemljom, u bunkeru opasanom vrećama sa peskom i prekrivenim mrežama za komarce. Mada mreže nisu služile da spreče komarce, već pacove koji su trčkarali iznad naših glava i povremeno propadali kroz mreže. Baza je bila okružena redovima bodljikave žice, potom vrećama sa peskom i bunkerima. Tokom najvećeg dela godine, baza je bila prekrivena sitnom crvenom prašinom. U okviru baze, u njenom centru nalazio se kutak ograđen vrećama sa peskom, u koji je noću bio dozvoljen pristup samo američkom timu. Noćima bi makar jedan Amerikanac morao da nadgleda radio i da dežura za slučaj pokušaja infiltracije. Svi stražari po obodu logora bili su Montenjardi. Imali smo otvoreni kutak u kojem bismo, kada je situacija bila mirna, mogli da sednemo da jedemo, pijemo i razgovaramo. Međutim, kada bi u našem pravcu krenuo i samo jedan hitac, svi bismo potrčali na naše označene položaje. Nikada nisi mogao da znaš kada je to uvod u veći napad.

Montenjardima (planinski ljudi) ime su dali Francuzi ranije tokom rata. Montenjardi su mrzeli Vijetnamce, a Vijetnamci su zauzvrat mrzeli njih. S druge strane, voleli su Amerikance, i bili su nam u potpunosti odani. Bili su

svojevrсна vojna jedinica, a smatralo se da bi u slučaju napada većih severnovijetnamskih snaga na Pleiku, preko autoputa 19 iz Kambodže, najpre bile napadnute i uništene američke i Montenjardske snage u našoj malenoj bazi. Bili smo sistem za upozoravanje u ljudskom obliku.

Kamp Specijalne jedinice „Duk Ko”, Vijetnam 1968.
(primetiti lažno ime Montdžoj)

Kao „zvanični” posao obavljao sam dužnost službenika za parničke postupke, u okviru čega sam morao da putujem džipom do Montenjardskih sela kako bih isporučio pirinač, saslušao moguće pritužbe i tome slično. Ovo je takođe bio i način da se sastanem sa svojim glavnim agentom i dobijem izveštaj o informacijama koje su prikupili naši agenti (Montenjardi koji su živeli u tim selima) koji su išli u „lov” u Kambodžu da bi posmatrali Ho Ši Minov put i uočavali severnovijetnamske jedinice i logore. Potom bih iskoristio „jednokratnu” šifrovanu tablu kako bih svoja otkrića preneo nazad u Nja Trang.

Odlazak u ova sela bio je po svemu nalik na povratak na naš Divlji zapad od pre više od dva veka. Montenjardi su gradili izdignute jednosobne kuće na gredama od bambusa i nisu imali struju i tekuću vodu, a u središtu kuće nalazila se kamena površina na kojoj su kuvali. Dim je (uglavnom) izlazio kroz ventilacioni otvor na krovu. Ko bi bio pozvan u jednu od kuća, neminovno bi bio poslužen vinom od pirinča, koje je bilo zakopano otprilike dve godine pre toga kako bi propisno fermentisalo. Oblačili su se isključivo u rite, lovili su pomoću samostrela, pušili iz izrezbarenih drvenih lula i imali mali potok za kupanje i pranje. Sve to zajedno bilo je prelepo. Da nije bilo rata, ličilo bi na utopiju.

Tokom boravka u Duk Kou prošao sam kroz svaku vrstu iskustva koje čovek može da zamisli. Bilo je perioda dosade, prestravljenosti, ali iznad svega, međusobne povezanosti dvanaestorice Amerikanaca iz različitih društvenih miljea, koji su morali da se oslone jedan na drugog kako bi preživeli. Nekim jutrima, kada bismo bili izloženi jakom bombardovanju, bez puno muke bih ustao i otišao na svoj položaj, označen za te prilike, do teškog

minobacača cevi kalibra dvanaest centimetara, u okrugloj jami dubine otprilike jednog i po metra. To je trebalo da spreči bilo kakav napad koji bi mogao da nas ugrozi osim direktnog vazdušnog udara. Nekim drugim danima, izvesnost bombardovanja me je prestravljavala do te mere da sam očajnički odbijao da ustanem iz kreveta. Strah je bio neuhvatljivo svojstvo, koje je uvek bilo prisutno, u nekim prilikama mnogo više nego u drugim. Svako ima svoje priče i uverenja, ali u mom slučaju vrlo dobro znam šta je strah i trik je bio u tome da se više plašim prekora svojih saboraca i mogućnosti da ih izneverim nego umiranja. Zbog toga ih nikada nisam izneverio, kao što ni oni nisu izneverili mene i ostale saborce. Bili smo ponosni na to što smo Zelene beretke i težili smo višem standardu ponašanja nego većina ostalih vojnih jedinica.

Na tenku u „Duk Kou”